

الگوپذیری مبلغان از سیره تبلیغی امام حسن (ع) در جهاد تبیین

اشاره

منظور از سیره تبلیغی امام حسن (ع) ، نگاه تبلیغی به رفتارهای امام حسن (ع) در زندگی شخصی ایشان است، که به عنوان رفتار تأثیرگذار و فرهنگ ساز در سبک زندگی مردم است.

لذا این نوشتار کوتاه سعی دارد تا سیره تبلیغی آن حضرت را در جهت الگو پذیری برای مبلغان امروزی تبیین نماید.

مهم ترین اقدامات تبلیغی امام حسن مجتبی (ع)

۱. نشر معارف و فرهنگ اسلامی و مبارزه با بدعت‌ها

از امور اساسی که امام مجتبی (ع) آن را به بهترین وجه انجام داد و بدان اهمیت فراوان می‌داد، نشر فرهنگ اصیل اسلام در برابر تحریفات و تهاجم فرهنگی حاکمان اموی به ویژه معاویه بود. زیرا این خاندان بیش‌ترین و بالاترین دشمنی‌ها را در مقابل اسلام و رسول خدا (ص) روا داشتند. ابوسفیان با تحریک قریش و تهیّه سلاح، جنگ بدر و احد و احزاب و ... را علیه رسول خدا (ص) و مسلمانان به راه انداخت، پسرش معاویه نیز جنگ صفین را علیه خاندان اهل بیت (ع) رهبری کرد و در نهروان و جمل و تحریکات داخلی، از هیچ گونه جنایتی فروگذار نکرد. معاویه پس از پیروزی نظامی علیه حکومت عراق و اهل بیت، تهاجمی را برای نابودی فرهنگ رسالت و امامت امامان راستین شیعه آغاز کرد. موارد زیر از مصادیق این تهاجم است که تفضیل آنها بحث جداگانه‌ای را می‌طلبد.

الف: بدعت‌گذاری در دین

ب: تشویق جاعلان حدیث

ج: علنی نمودن منکرات

۲. تربیت مردان صالح و فدایی

معاویه با همه کوششی که در از بین بردن سیره رسول خدا (ص) و منزوی کردن اهل بیت داشت، موفقیت چندانی به دست نیاورد، زیرا شیوه‌ای که امام مجتبی (ع) در تربیت مردان صالح و فدایی برای اسلام و

معرفی فرهنگ اصیل و صحیح امامت راستین در مدینه جدش رسول خدا انتخاب کرده بود، اثری ژرف در دل‌های مردم و مسلمانان گذاشت، آنان دانستند که احکام شرعی و مسائل روزمره خود را باید از مدینه دریافت کنند.

امام مجتبی (ع) نامه‌هایی را به بعضی از افراد مؤثر و ناآگاه به صورت کاملاً پنهانی ارسال می‌داشت و در آن، انحرافات هیئت حاکم را از سیره جدش رسول خدا (ص) بیان می‌نمود و نیز مردانی را آموزش و تعلیم می‌داد و به شهرهای مختلف می‌فرستاد. آن امام بزرگوار لحظه‌ای آرام نمی‌گرفت به طوری که معاویه از فعالیت‌هایش وحشت داشت.

۳. روابط اجتماعی

منظور از روابط اجتماعی، تعاملات امام حسن (ع) با مردم است که در حوزه اجتماع صورت می‌گرفت و از آنجا که باعث رشد و تربیت مردم می‌شد، بر فرهنگ آنها نیز اثر داشت.

لذا امروزه بر خوردار بودن مبلغان از روابط اجتماعی و تعاملات با مردم در جهت تاثیر گذاری تبلیغی یک امر ضروری می‌باشد. چرا که امام حسن (ع) نیز از این موقعیت نهایت استفاده را نمودند و اسباب رشد سریع تبلیغات تاثیر گذار اسلامی شدند.

۴. اکرام دیگران در سیره تبلیغی آنحضرت (تبلیغ عملی)

امام مجتبی (ع) بزرگوار بودند و در برخورد با دیگران نیز با اکرام و احترام رفتار می‌کردند. رفتار کریمانه امام با مردم از این جهت قابل توجه است که به مردم یادآور می‌شوند که انسان نه فقط به عزت نفس خود باید توجه داشته باشد؛ بلکه دیگران را هم باید به دلیل انسان بودن، دارای کرامت بداند و صرف نظر از داشتن هر مرتبه و جایگاه اجتماعی و فرهنگی احترام و تکریم کند. چرا که ترویج روح کرامت و بزرگواری در جامعه، مانع بسیاری از گناهان می‌شود و راهی برای رشد و سعادت انسان هاست. کرامت نفس در اسلام جایگاه بالایی دارد و روایات نیز بر آن تأکید می‌کند. علت تأکید و سفارش، به دلیل آثاری است که این روحیه به دنبال دارد.

۴-۱. دوری از گناهان یکی از آثاری است که برای کرامت نفس برشمرده اند. «مَنْ كَرُمَتْ عَلَيْهِ نَفْسُهُ لَمْ

يَهْنَأْ بِالْمَعْصِيَةِ»؛ کسی که جان‌ش نزد او گرامی باشد، با گناه و معصیت آن را پست نمی‌کند. [۱]»

۲-۴. سازگاری با مردم نیز از دیگر فواید کرامت نفس است: «مَنْ كَرُمَتْ نَفْسُهُ قَلَّ شِقَاقُهُ وَ خِلَافُهُ»؛ کسی که نفس او گرامی و بزرگوار باشد، جدایی و ناسازگاریش با مردم کم باشد [۲].

۳-۴. دوری از شهوات و دنیا نیز از سایر آثار کرامت نفس است. اگر کرامت نفس فقط همین چند فایده را به دنبال داشته باشد، برای سعادت و هدایت انسان ها کافی است. به همین دلیل، برای گسترش این فضیلت اخلاقی باید تلاش های لازم صورت بگیرد و از فرصت های به وجود آمده بهترین بهره را برد. عزت و احترام به خود و دیگران یکی از این راه هاست.

امام حسن (ع) این احترام و اکرام را خیلی ساده و در حالت عادی زندگی رعایت می کردند و به دیگران هم می آموختند که به راحتی می توان با مردم رفتار سالم داشت و با این کار هم به دیگران محبت می کرد و هم ادب و احترام دیگران را جلب می نمود.

روزی امام در مجلسی نشسته بودند؛ مردی وارد شد و نشست. امام فرمودند: «إِنَّكَ جَلَسْتَ إِلَيْنَا عَلَى حِينِ قِيَامِ مَنْ أَفْتَأَدُنْ؟» "تو زمانی نشستی که ما قصد رفتن داشتیم آیا اجازه می دهی ما برویم؟" در این رفتار امام، شخصیت طرف مقابل و جایگاه اجتماعی و یا مال و ثروتش مهم نبوده بلکه آن حضرت به عنوان فردی مسلمان به او توجه و احترام کرده است.

امام حسن (ع) در روایتی که مرحوم مفید آن را در اختصار به نقل از ابو حمزه ثمالی و وی نیز به نقل از امام باقر (ع) آورده است، کسی به نام سفیان بن ابی لیلا نزد امام حسن (ع) آمد و ایشان را با عبارت «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُدَّلَ الْمُؤْمِنِينَ» یعنی درود بر تو ای خوار کننده مؤمنان خطاب کرد، اما امام حسن (ع) با نهایت ملاطفت و ادب فرمودند از مرکب پیاده شو، شتاب نکن و سپس شروع کردند به صحبت کردن و تبیین آنچه بر ایشان گذشته است.

ویا نقل است که «مردی از شامیان گوید: روزی در مدینه شخصی را دیدم با چهره‌ای آرام و بسیار نیکو و لباسی در بر کرده که به طرز زیبایی آراسته و سوار بر اسب. درباره او پرسیدم. گفتند: حسن ابن علی ابن ابیطالب است. خشمی سوزان سر تا پای وجودم را فراگرفت و بر علی بن ابی‌طالب - علیه السلام - حسد بردم که چگونه او چنین پسری دارد. پیش او رفته و پرسیدم: آیا تو فرزند علی هستی؟ وقتی تأیید کرد. سیل دشنام و ناسزا بود که از دهان من به سوی او سرازیر شد. پس از آنکه به ناسزاگویی پایان دادم از من پرسید: آیا غریب هستی؟ گفتم: آری. فرمود: با من بیا اگر مسکن نداری به تو مسکن می‌دهم و اگر پول

نداری به تو کمک می‌کنم و اگر نیازمندی، بی‌نیازت سازم. من از او جدا شدم در حالی که در روی زمین محبوب‌تر از او در نزد من کسی نبود»^[۳]]

روح چنین تفکر و رفتارهایی تبلیغی در جامعه، میزان کرامت انسان‌ها را افزایش می‌دهد و به تبع، فرهنگ سالمی در جامعه حاکم می‌شود که در آن همه به واسطه انسان بودن دارای احترام و جایگاه اجتماعی هستند. این خود باعث احساس امنیت اجتماعی می‌شود.

لذا سبک تبلیغی امام مجتبی (ع) می‌تواند سرمشق افرادی قرار گیرد که به فرهنگ دینی دل‌بستگی دارند و خود را به گسترش و اشاعه فرهنگ اسلام موظف می‌دانند. جامعیت سبک زندگی فرهنگی، امام حسن (ع) به گونه‌ای بود که هم می‌تواند برای خواص و هم برای عامه مردم، خصوصاً برای مبلغان دارایی دغدغه‌های تبلیغی، الگو باشد. برآستی سیره تبلیغی آنحضرت الگویی مناسبی است برای مبلغان امروزی

۵. تبلیغ و تعلیم دین، محور فعالیت‌های امام حسن مجتبی (ع)

امام حسن - علیه السلام - از چهره‌های برجسته اخلاقی است که رفتار و کردارش روشنگر راه هدایت است. با تکیه بر آنچه از دیدگاه امام حسن مجتبی (ع) به دست می‌آید، راه درست اندیشیدن درباره دین را برای همه هموار کنند. لذا می‌توان به بیان تبلیغ و تعلیم دین از سوی امام حسن مجتبی (ع) در فضای غوغاسالاری اشاره کرد و اینگونه بیان کرد که عصر زندگی امام حسن (ع) از نظر چگونگی بیان دین و الگوی دیندارانه زیستن برای مردم از این نظر حائز اهمیت است که آن حضرت (ع) به خصوص پس از واگذاری خلافت، در زمانی می‌زیستند که به آسانی می‌توان فضای اندیشه‌ای، فکری، سیاسی و فرهنگی آن را فرهنگی غوغاسالار نامید.

لذا امام حسن (ع) در فضایی زندگی می‌کردند که حق و باطل در هم آمیخته بود و زمانی که معاویه خلافت خود را شروع کرد، با وجود این که خلافت را با شیوه غاصبانه به چنگ آورده بود و آن سال را مردم، عام الجماعه و سال یک‌دلی و وحدت خوانده بودند، در چنین فضای آمیخته حق و باطل، امام حسن (ع) امامت را بر دوش داشتند. اما امام (ع) بدون این که در آن شرایط خود را اسیر شرایط سلطه کنند و بدون این که خشمگین از شرایطی که پیش آمده از پایه‌های فکری دست بکشند، خود را از توده‌های مردم جدا کنند و راه ناامیدی را هموار کنند، تبلیغ و تعلیم دین را محور فعالیت‌های خود قرار دادند و این الگویی برای همه رهروان راستین آن حضرت است.

۶. خردورزی، و رفتار زیبا با مردم

امام حسن(ع) خوش رفتاری با مردم را به عنوان یکی از جوهره‌های خرد و خردورزی معرفی و در جایی تصریح می‌کنند که رأس عقل و خردورزی، خوش‌برخوردی و رفتار زیبا با مردم است و می‌فرمایند با عقل است که انسان دنیا و آخرت خود را می‌تواند به دست آورد و کسی که از عقل محروم باشد، هم از دنیا و هم از آخرت محروم است.

منابع

۱[. غرر الحکم : ۸۷۳۰.

۲[. . غرر الحکم : ۹۰۵۱.

۳[. [الکامل في الادب، ج ۱، ص ۲۳۵.

مأخذ: پایگاه اطلاع رسانی بلاغ